

Evliye Çelebi ve İlhan Berk'in Metinleri Üzerinedir

Ozan Öztepe

Evliya Çelebi ve İlhan Berk'in doğum tarihleri arasında 307 sene fark bulunuyor. Resmiyette aralarındaki ortak nokta her ikisinin de Osmanlı İmparatorluğu vatandaşı olmaları. Evliya Çelebi kendini alem-i seyyah, İlhan Berk şair olarak tanımlıyor... Anakronik bir bağlamda ele alalım ve bir an için her ikisinin de aynı zamanlarda yaşadığını varsayalım... Yer; ikisinin de ortak beğeni mekânı olan Galata Kulesi yakınlarındaki bir kafe olsun... 17.yy'da kaleme aldığı Seyahatnâme'nin 1.cildinde yer alan İstanbul ile ilgili metinleri 20.yy'da kentin değişen topoğrafik ve beşeri yapısı özetinde güncellemek isteyen Evliya Çelebi, İlhan Berk'ten yardım istesin...

(Dış. Gün.)

(Sıcak bir Haziran günü İstanbul'un... Evliya ve Berk yaklaşık yarım saatir hasb-i hal etmektedir...)

-BERK: Evet Azizim... Senin için hazırladığım metnin taslakları bunlar... İlk dosyanın adı Galata; diğeri Pera... Üç yılını aldı gördüğün şu bir tomar kağıt... Adım adım arşınladım geçtiğin sokakları... Temaşa ettiğin yapıları... En çok Edibe sevindi Galata ve Pera'nın tamamlanması... Böyle uzun süren işlere girmeyeceğime dair söz istedi, ben de verdim... Zaten İstanbul'da bildiğim bu iki yerd, bitti böylece... Neyse Azizim, bir göz at istersen...

(Evliya büyük bir heyecanla okumaya başlar Berk'in uzattığı metinleri...)

¹ BERK, İ. (2012), *Elin Üstünde Gezsin / İlhan Berk'ten Memet Fuat'a Mektuplar*, YKY, İst., s.118

Seyahatnâme, Galata ve Pera

Orijinal ismi *Târih-i Seyyâh* olan Seyahatnâme, Evliya Çelebi'nin bir nevi *magnum opus*'u olarak görülebilir. Yaklaşık 40 senelik seyahat deneyimi boyunca küçük notlar şeklinde kaleme aldığı metinleri yaşamının son döneminde kendine has bir kurgu ile kitaplaştırmaya karar veren Evliya, kendinden sonraki kuşaklara, yaşadığı dönemin sivil hayatına dair belki de en gerçekçi fotoğrafları sunar... Evliya'nın muhtemelen 'saray baskısı'ını göz önünde bulundurarak merkezden uzakta, Mısır'da kaleme aldığı yaklaşık 4000 sayfalık Seyahatnâme², ölümünden 70 sene sonra ilk defa İstanbul'un saray kütüphanelerine ulaşır. Uzun bir müddet *sükut suikastine* uğrayan Seyahatnâme yaklaşık 1 asır boyunca sadece Saray ve yakın çevresindeki küçük bir okur grubuna ulaşabilir. İstanbul'da bulunduğu yıllarda Seyahatnâme'nin ilk ciltlerine tesadüfen denk gelen Josef von Hammer'in 1814 yılında yayınladığı "*Türkçe Bir Seyahatnâmenin İlginç Bulunuşu*" başlıklı makalesi Evliya Çelebi'yi vefatından 130 sene sonra dünya edebiyatına tanıtır. Hammer'in bu makalesi ne yazık ki İstanbul özelinde fazla bir etkiye sebep olmamıştır. 19.yy'ın ikinci yarısından itibaren daha çok macera ve mübalağalı bölümlerden seçilen küçük metinler olarak basılmaya başlanan Seyahatnâme, Osmanlı döneminde muhtelif sebeplerden ötürü sansürlenir ve eksiksiz olarak bir türlü yayımlanamaz... Cumhuriyet döneminde latin harfleriyle on yılları bulan bir zaman sürecinde cilt cilt basılan Seyahatnâme'nin günümüz Türkçesi ile tam metin olarak yayımı ancak 2011 yılında tamamlanabilir.³

Galata (1985) ve Pera (1990) ise İlhan Berk'in kimi bölümlerinde Seyahatnâme'den ilham alarak metne döktüğü birbirinin ardılı niteliğindeki iki kitabı... Günümüzde gerek topoğrafik gerekse yaşantı olarak birbirleri ile çakışan ve bir bütün olarak algılanan Galata ve Pera, İlhan Berk'e göre özne bağlamında farklılık gösterir. Berk, Pera kitabını insan malzemesinin bolluğuna istinaden Galata'dan ayırıştırır.⁴ Kentsel ve mimari mekânın o

'yer'de yaşayan öznel aracılığıyla metinsel düzlemde *inşa edilmesi* Galata ve Pera'nın başat özellikleri gibi görünüyor. İlginç olan ise her iki kitabın da günümüzde Mimarlık Fakültelerinde öğrencilere sunulan okuma listelerinin üst sıralarında bulunuyor olmaları.⁵ Bu durum Galata ve Pera'nın disiplinlerarası niteliğini vurgulamakla beraber sahip oldukları potansiyeli ortaya koyuyor.

Ahmet Hamdi Tanpınar; "*Ben Evliya Çelebi'yi tenkit etmek için değil, ona inanmak için okurum ve bu yüzden de daima kârlı çıkarım*" yorumunu getirir.⁶ Bu yorum özellikle bilimsel çalışmalarda "Seyahatnâme'den nasıl faydalanabilirim?" soruna verilebilecek en uygun yanıt olarak görülebilir. Evliya Çelebi, yaşadığı dönemin ruhuna uygun şekilde anlatılarında kimi zaman mitolojik öğeler aracılığıyla kimi zamansa bireysel tasavvur sonucu kurmacalara başvurmuştur. Kurmaca; doğal olarak her edebi ürünün az ya da çok keşiştiği sanatsal bir eylemdir. Büyük oranda Evliya'nın bireysel deneyimine dayalı anlatılardan oluşan Seyahatnâme'de kimi zaman yazılı kaynaklar da metne dahil edilmiştir (Atlas Minor, Envarü'l-âşikin, Kıyafetnâme, Yusuf-u Züleyha, Tabakatü'l-memalik vb.)⁷ Evliya Çelebi'nin gerçek ve kurmacanın arakesitinde kaleme aldığı Seyahatnâme, yapısı itibari ile merkezi bulunmayan, blok metin durumundadır. İlk ciltte başkent İstanbul'dan başlayan yolculuk binlerce sayfa sonunda, 10.cilt'te Afrika topraklarında nihayetlenir. Evliya Çelebi, muhtemelen, hem okuyanın sıklıkla hem de metne sonradan eklemeler yapabilmek amacıyla Seyahatnâme'yi merkezi bulunmayan; birbirleriyle peş peşe eklenen metin parçaları şeklinde kurgulamıştır. Evliya Çelebi'nin Seyahatnâme'de kullandığı metin üretme *taktiğini* yaklaşık 3 asır sonra İlhan Berk de kaleme aldığı Galata ve Pera için kullanmıştır. Berk; bireysel olarak deneyimlediği mekânları sonradan ulaştığı harita, fotoğraf, afiş, gravür, ilan, lokanta menüsü vb. efemera niteliğindeki belgelerle ilişkilendirerek metin parçaları üretmiş ve bir nevi '*cut up*' yöntemi ile merkezi bulunmayan nihai metne

² Seyahatnâme'nin günümüz Türkçesiyle YKY tarafından yayımlanan ciltlerinin tamamı 7000 sayfayı geçmektedir.

³ Seyahatnâme'nin günümüz Türkçesi ile tam metin yayımı YKY tarafından 2003-2011 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

⁴ BERK, İ. (2012), *Elin Üstünde Gezsin / İlhan Berk'ten Memet Fuat'a Mektuplar*, YKY, İst., s.119

⁵ İTÜ, Maltepe Üniversitesi ilk aklıma gelen okullar

⁶ TANPINAR, A.H. (1989), *Beş Şehir*, s.16

⁷ EREN, M. (1960), *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi Birinci Cildinin Kaynakları Üzerinde Bir Araştırma*, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Matbaası, İst, 1.bs,

ulaşmıştır.⁸ Yapı olarak birbirine benzeyen bu metinlerin temel farklılığı ise yazıldıkları dönemsal bağlam özelinde belirginleşiyor. Seyahatnâme, yazılı bir eser olmasına rağmen sözlü kültür dönemine ait bir yapıt durumundadır. Evliya Çelebi Seyahatnâme'de, karşısında bulunan hayali bir topluluğa hitap edercesine akıcı bir dil kullanır. Seyahatnâme'nin kaleme alındığı 17.yy. itibarı ile bu durum, bir meddahın karşısındakilere heyecanlı ve mübalağalı bir dil kullanarak hitap etmesi ile özdeşleştirilebilir. Evliya Çelebi Seyahatnâme'yi yazma sebebini *'kıylden kâle'* (laftan söze, sözden şekle) tabiri aracılığıyla açıklar. Bu bağlamda Evliya, Seyahatnâme aracılığıyla sözü yazıya geçirir. Sürekli anlatan özne rolündeki Evliya konudan konuya, mekândan mekâna geçer. İlhan Berk'in Galata ve Pera kitapları ise tamamen yazılı kültür dönemine ait metinlerdir. Basılı kültüre ait efemeralar, birbirine eklenen metinleri onaylar ve gerçekliklerini tamamlar niteliktedir. Yazılı kültüre ait bir terim olan tipografi, İlhan Berk için son derece önemlidir. Pera'nın yayımlanma sürecinde Adam Yayınları'nın sahibi Memet Fuat'a gönderdiği mektupta şu yorumlarını iletir; *"Kitap genelinde üç elle yazıldı bunun için üç tip hurufat kullanılmalı... Şiirler, beyaz italik; çkmalar siyah italik... Kimi metinler dipyazılıdır... Dipyazular siyah italikle dizilmelidir..."*⁹

Evliya Çelebi Seyahatnâme'de peş peşe sıraladığı metinlerde başlık hiyerarşisine gitmemiştir. Seyahatnâme özelinde üst başlık ya da alt başlık bulunmaz. Seyahatnâme'deki başlıkları özgün kılan esas durum ise üslup özelliğinden kaynaklanır. Kendisini âlem seyyahı olarak sıfatlandıran Evliya Çelebi deneyimlediği mekânları ya da olayları karşısındakilere 'bildirir'. Bildirme eylemi bir üslup özelliği olarak Seyahatnâme'deki neredeyse tüm

8 İlhan Berk; *'El Yazılarında Vuruyor Güneş'* (YKY'de 1.baskı 1992) adıyla yayımladığı günlüklerinde Galata kitabının serüvenini şu şekilde aktarır... 19 Kasım 1982: *Kitab-ı Galata dosyasını hâlâ elime alamadım. İstanbul'da iki ay süreyle yağmıla not tutmuştum, bir yağmı da Galata üstüne kitap okumuştum. Hepsi bir kıyıda duruyor şimdilik. Ne zaman başlarım çalışmaya? ...* 29 Aralık 1982: *Kitab-ı Galata'ya eğilemedim hâlâ. Oysa şimdiden bir yüz sayfa var önümde, yazılmış. Ama onları nasıl söyleyeceğimi tam bulmuş değilim daha. Bu yüzden elime alamıyorum onları, bu kesin...* 9 Ocak 1983: *Artık üç gün oldu. Galata'nın yavaş yavaş elimden tuttuğunu görüyorum. Bütün eski-yeni İstanbul haritalarını önüme açtım. Matrakçı Nasuh'un Galata minyatürü ise önümden hiç kalkmadı. Bunun için o yine yamı başımda. Masanın üstü Galata resimleri, haritalar, krokiler, paftalarla dolu. Çalışıyorum.*

9 BERK, İ. (2012), *Elin Üstünde Gezsin / İlhan Berk'ten Memet Fuat'a Mektuplar*, YKY, İst., s.121

başlıklara yansır; *"Galata Kalesi içindeki camileri bildirir", "Tophane işliği, Balyemez toprakları ve çarşılarını bildirir."*¹⁰ Galata ve Pera'da bulunan bölüm başlıkları İlhan Berk'in Seyahatnâme'ye belki de en belirgin göndermesidir. Alt metinlerde olmasa da başlıklarda Evliya'nın üslubu belirir; *"Galata Kulesi'ni onu anlatır", "Eski Galata sakinlerini onları anlatır", "Tophane'yi onu anlatır..."*¹¹

Adımlamak

Evliya Çelebi üç kıtaya yayılan ve on yıllar süren seyahatini genç yaşlarında gördüğü bir rüyaya dayandırır. Rüyasında Hz. Muhammed ile konuşan Evliya *"Şefa'at ya Resullallah"* diyeceği yerde yanlışlıkla *"Seyahat ya Resullallah"* deyiverir ve bin bir zorluk ve macera içerisinde geçecek yolculuğuna başlar. Seyahatnâme, divan edebiyatının şehrengizleri ile ilişkilendirilebilir. Bu bağlamda bir nevi kentler ve yerleşimler kitabıdır. Evliya Çelebi kentler arası yolculuğunu binek hayvanları aracılığıyla gerçekleştirdiğini, yerleşim bölgelerini ise, aksi bir durum olmadığı takdirde adımlayarak deneyimlediğini belirtir. Yürümek, her şeyden evvel mekân kurucu bir eylemdir. Yürüyen özne mekân ve zaman özelinde edindiği deneyim bağlamında kendi anlatılarına sahip olur. Yürüme eylemi, çevrenin hareket sağlayan uzuvlarını, işlevsel topos'ların devamını oluşturur.¹² Yürümek, öznenin mekâna dair yaşantıya sahip olmasını başlatan devinim durumundadır. Yürüyüş halindeki özne kent içinde kendi içselleştirdiği mekânlarını yaratır.¹³ Michel de Certeau mekânı yürüyerek deneyimleme eylemini anlatı / öykü oluşturma edimi ile özdeşleştirir. Uzamı oluşturan, adım adım gerçekleştirilen eylemler zinciridir. Peşi sıra gerçekleştirilen eylemler sonucu bir yolculuk anlatısı yapısı ortaya konulur. Yürüyüşlerin ve gerçekleştirilen jestlerin sonucu beliren öyküler, deneyimlenen yerin metinsel aktarımıdır.¹⁴ Evliya Çelebi için adım; mekânlar arası mesafelerin

10 EVLİYA ÇELEBİ (2004), *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnâmesi: İstanbul*, (Haz: Seyit Ali Kahraman - Yücel Dağlı), YKY, İst, s.5

11 BERK, İ. (2018), *Galata*, YKY, İst., s.6

12 de CERTEAU, M. (2008), *Gündelik Hayatın Keşfi-1*, (L. A. Özcan: Çev.), Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, s.195

13 BERBER, Ö. (2014), Kente İçeriden Bakmak, *Tarlaa*, (Ed.) Şentürer, A., Paker, N., Berber, Ö., Şenel, A., 20-25, İstanbul: İTÜ Vakfı Yayınları. s.23

14 de CERTEAU, M. (2008), *Gündelik Hayatın Keşfi-1*, (L. A. Özcan: Çev.), Ankara: Dost

tanımlanmasında bir ölçüt niteliğindedir. Seyahatnâme'de üç farklı adımlama tekniği tanımlıdır. Evliya Çelebi normal tempoda bir yürüyüşü 'adım', 'ayak' olarak tanımlar. Deneyimlediği mekânda uzun adımlarla ilerliyorsa bunu 'germe adım' ya da 'levant adımı' olarak adlandırır. Bu duruma tezat şekilde yavaş tempoda, kısa adımlarla gerçekleştirdiği yürüyüşü ise 'ehlî keyf adım', 'tiryaki adımı' olarak tanımlar; "Galata Kalesi'nin firdolayı çevresini bildirir: 10060 adımdır... Duvarı yüzünden mimar arşını ile arşınlayıp bütün burçları ve siperleri ile hesaplandığında 18000 mimar arşını gelmiştir. Tamamı 205 kule ve 13000 bedendir. Duvarının boyu 40 mülki zirâdır."¹⁵ İlhan Berk, Galata ve Pera'da mekânlar arası mesafeyi Evliya Çelebi'ye koşut şekilde, adımları aracılığıyla tanımlar; "Rıhtım Caddesi'nden Gümrük Sokağı kaç adım mıdır? 77 adım. Ordan Necatibey Caddesi'ne kaç adımdır? 68 adım. Ordan Leblebiçişaban Sokağı'na 100 adım. Ya Kemeraltı Caddesi mi? 99 adım. Ya ordan Alageyik Sokağı'na? 20 adım. Ya Alageyik Sokak kaç adımdır? 205 adım. Peki, Alageyik Sokak'tan Galata Kulesi kaç adımdır? 201 adım. Artık toplayalım: 647 adım."¹⁶

İlhan Berk'in kenti adımlayarak deneyimleme hali bir nevi flanör-lük olarak görülebilir.¹⁷ Zamansal bağlamda Moderniteye ait bir kavram olan flanör tanımını ilk defa Charles Baudelaire, 1864 tarihinde yayınladığı *Paris Sıkıntısı* isimli eserinde kullanmıştır.¹⁸ Flanör özne, kent içerisinde

Kitabevi Yayınları, s.220

15 EVLİYA ÇELEBİ (2004), *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnâmesi: İstanbul*, (Haz: Seyit Ali Kahraman – Yücel Dağlı), YKY, İst, s.390

16 BERK, İ. (2018), *Galata*, YKY, İst., s.130... İlhan Berk'in adımlarının sayısı aslında 770'i bulmaktadır. İlhan Berk ise 647 olarak hesaplamıştır. Seyahatnâme'de en fazla kafa karıştıran konuların başında Evliya'nın verdiği rakamlar gelir. Evliya kimi zaman rakamları yuvarlar kimi zaman da toplama ve çıkarmalarında hesap hatası yapar... Bu noktada şu sorular sorulabilir; "Çok Yaşamın Sayılar kitabının şairi İlhan Berk toplama hatasını bilerek mi yapmıştır? Galata ve Pera'nın başka bölümlerinde de bu tür çelişkiler var mıdır?..."

17 İlhan Berk'in 'kent adımlamalarına' 2000'li yılların başında birçok defa tanık oldum... Pera Palas'a doğru inen Meşrutiyet Caddesi'nde bir mimarlık ofisinde çalışıyordum o zamanlar... Öğle aralarında mütemadiyen İstiklal Caddesi'ne geçip Mephisto, Robinson Crusoe, YKY gibi kitapçılara uğradım. İlhan Berk'e İstiklal Caddesi'nde yürürken birçok defa rastladım. Caddenin ortalarında, tramvay raylarına yakın, genellikle yalnız başına ama en çok da Hazzo Pulo Pasajı ile Narmanlı Han arasında bir yerlerde Pera'yı adımlarken...

18 BAUDELAIRE, C. (2006), *Paris Sıkıntısı*, (T. Yücel: Çev.), İstanbul: İş Bankası Kültür

yürüme eylemi aracılığı ile kentin niteliksel ve niceliksel özelliklerini subjektif şekilde gözlemleyen kişidir. İlhan Berk, flanör özneye koşut şekilde, gerek kentsel gerekse mimari mekânda yürüme edimi aracılığı ile gerçekleştirdiği mekânsal pratikler sonucu edindiği deneyimi, sahip olduğu yaşantıları içselleştirerek metne aktarır. Adımlama eylemi Evliya Çelebi ve İlhan Berk'in anlatı oluşturan ortak eylemleridir. İlhan Berk, Galata kitabının sonlarına doğru şu soruyu sorar; "Evliya Çelebi Tophane'yi adımlamış mıdır?"¹⁹ Seyahatnâme'ye baktığımızda Evliya Çelebi, İlhan Berk'i yaklaşık 3 asır evvelinden cevaplar; "Top işliğinin [Tophane] anlatılması: Deniz kıyısından 100 adım uzak yüksek bir dağın eteğinde dört tarafı duvarlı kale gibi bir yapıdır. Kuşatılsa bile cenge dayanır sağlam bir duvardır. Onun tâ ortasında yine dört köşe yüksek bir duvar vardır. Yüksekliği 40 arşındır, üzeri balıksırtı padavra tahtası örtülüdür. Bu kubbe üzerinde büyük bacalar vardır ki ateş ve dumana o bacalardan dışarı çıkar. Bu padavra dam üzerinde adamların gezeceği yollar vardır. Damın üzeri merdiven merdivendir. Bu damın tâ tepesinde ve dört tarafında yüzlerce bal fıçları ile sular hazır. İhtimalki ki tunç eritirken ateşinden bir kıvılcım çatıya isabet ederse, çatı üzerinde gezen adamlar sular ile o ateşi söndürürler."²⁰

İnsan Coğrafyası

Gerek Evliya Çelebi gerekse İlhan Berk metinlerinde her ne kadar deneyimledikleri kentsel mekânı dile getiriyor olsalar da sonuçta okuyucunun zihninde insan ve mekân ilişkilerinden temellenen yeni bir coğrafya belirginleşir. İnsan coğrafyası olarak da tanımlanabilecek bu alan mekân ve öznenin kesiştiği arayüzlerden oluşur. Evliya Çelebi'nin tanımladığı insan coğrafyası bir taraftan mekânı özne özelinde betimlerken bir taraftan da özneyi mekân özelinde niteler. Mekân üzerinden özneye dair bir okuma imkânı sunularak mekânı ân itibarıyla kullanan özneler ile karşılaşma imkânı elde edilir. Bu bağlamda tasvir edilen mekân, insana ait eylemler aracılığıyla kurgulanan bir anlatıya dönüşür. Evliya Çelebi Seyahatnâme'de, deneyimlediği yerlerin kültürünü, gündelik yaşamını, yerel özelliklerini,

Yayımları, s.23

19 BERK, İ. (2018), *Galata*, YKY, İst., s.129

20 EVLİYA ÇELEBİ (2004), *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnâmesi: İstanbul*, (Haz: Seyit Ali Kahraman – Yücel Dağlı), YKY, İst, s.396

kadın ve erkek ilişkilerini, yemek yeme - içme, giyinme ve isim kültürlerini, boş zaman değerlendirme ve eğlenme biçimlerini, toplumsal sorunlarını ve ekonomik kaynaklarını kendine özgü üslup ve yöntemiyle anlamlandırıp sunar; “Galata şehrinin dükkanlarının özellikleri: Tamamı 3080 dükkan-
dır. Haffafhanesi, Şeker Çarşısı, Yağpazarı ve aktarları süslü çarşılardır. 12 kurşun örtülü yüksek kubbeli Fatih Gazi bedesteni var, can otu dahi bulunur. Dört demir kapısı var. Dükkan sahiplerinin çoğu Rum ve Frenk'tir. Kız dimisi (basma kumaş) çoktur. Ancak deniz kenarında Ortahisar'da 200 adet kat kat harâbâtî canlar için meyhaneler var ki her birinde beşer altışar yüz günahkar yiyip içip çalgıcılar ve şarkıcılarla öyle eğlenirler ki diller ile anlatılmaz. Bu topluluğun yemeleri için Balıkpazarı Çarşısı'nda yüzlerce tür balıklar var ki anlatılmaz. Meyvelerin en iyisi, diğer yiyecek ve içeceklerin seçkinleri burada bulunur.”²¹ İlhan Berk'in Galata ve Pera metinlerinden ortaya çıkan insan coğrafyası, topluluktan ziyade bireye kadar tanımlı durumdadır. Mekânı o tarihte kullanan özneler kimi sokaklarda isim isim okuyucuya sunulur; “Yüksekkaldırım'ın küçük esnafını onları anlatır: Yine eski günlerin elinden tutmayı sürdürecektir olursak, Yüksekaldırım'ın eski kitapçılarını, eski plakçı-
larını, pulcularını, şapkacılarını düşünüp, ağımızı onlara da atmak gerekir ki bu da değer mi değer hani. Hem eski kitapçıların kırıntıları hâlâ Yüksekaldırım'ın sakinleridir. Bunların en ünlüleri Sergiadis, Yerasimos, Kohen, Natan, Lefteris Bert kitabeçeriydi. Yakın zamana kadar Bert Kitabevi yerindeydi. Venitia Konstantino ile Talya Nomidis ise son günlerini yaşıyorlar. Lefteris Bert, bugün hâlâ 22 numaradaki eski kitapçılık yapan Talya Nomidis'in tam karşısındaydı. Sokağın belki de en iyi eski kitapçısı oydu. Kitaplar onun dükkanında hem üst üste yığılmaz, hem de bir kıyılara atılmazdı. Cemekânı da en tanınmış Fransız, İngiliz yazarlarının kitaplarıyla doluydu.”²²

Kafe

Yazının başında, Evliya Çelebi ve İlhan Berk'i Galata Kulesi yakınlarında bıraktığımız kafeye geri dönebiliriz... Evliya Çelebi ve İlhan Berk yaklaşık 2 saattir çay bardakları ve kahve fincanları ile sarmalanmış masa-

larında oturuyorlardır...²³ Seyahatnâmesi'nin İstanbul bölümünü güncellemeyi düşünen Evliya Çelebi, İlhan Berk'in kendisine verdiği Galata ve Pera metinlerini pür dikkat okumuştur. Oturduğu yerde yavaşça arkasına yaslanan Evliya Çelebi kendisine meraklı gözlerle bakan İlhan Berk'e...

Bu hayali diyalogu birçok farklı son ile nihayetlendirmek mümkün. Seyahatnâme'yi ve Galata / Pera metinlerini mukayese ettikten sonra benim tercihim;

-EVLIYA ÇELEBİ: Azizim... Noktasına, virgüline dokunmadan verdiğin bu metinlerin altına ben de imzamı atarım...

²¹EVLIYA ÇELEBİ (2004), *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnâmesi: İstanbul*, (Haz: Seyit Ali Kahraman - Yücel Dağlı), YKY, İst, s.393

²²BERK, İ. (2018), *Galata*, YKY, İst., s.106

²³Çayları Evliya Çelebi, kahveleri İlhan Berk içmiş olmalıdır... Seyahatnâme'nin son ciltlerinde Evliya hayatında hiç kahve içmediğini yazar.